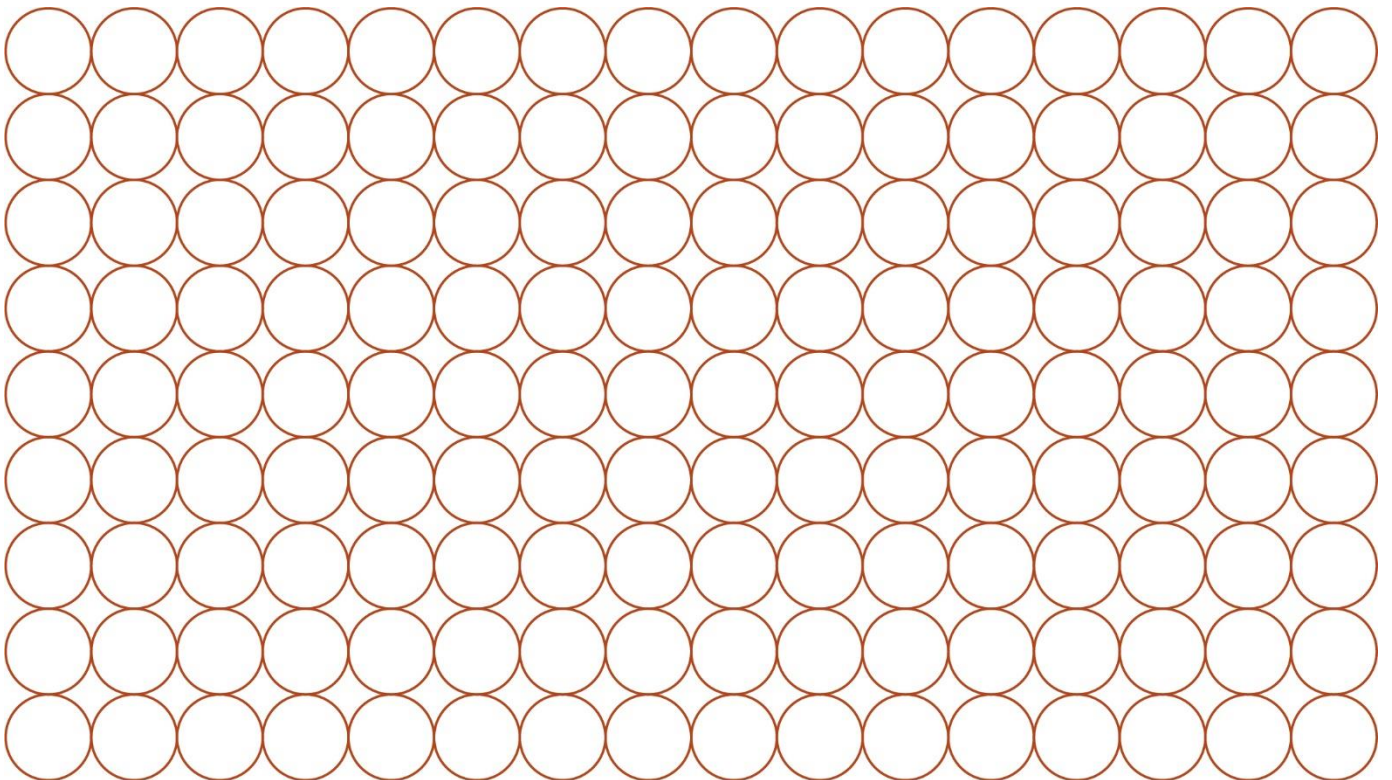

Kommentarmaterial till kursplanen i engelska

Anpassade grundskolan

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

ISBN: 978-91-7559-573-3

Skolverket, Stockholm 2023

Innehåll

Innehåll	3
Inledning	4
Om skolämnet engelska och den gemensamma europeiska referensramen för språk	5
Kommentarer till kursplanens syfte.....	6
Kursplanens långsiktiga mål.....	10
Kommentarer till kursplanens centrala innehåll	11
Innehållet i ämnet engelska	11
Kommunikationens innehåll.....	12
Lyssna och läsa – reception	12
Tala och samtala – muntlig produktion och interaktion.....	14
Skriva – skriftlig produktion och interaktion.....	14
Kommentarer till kursplanens betygskriterier	16
Betygskriterierna i ämnet engelska.....	17

Inledning

Till varje kursplan finns ett kommentarmaterial. Det riktar sig till lärare, rektorer och andra som är verksamma inom skolväsendet. Avsikten med materialet är att ge en bredare och djupare förståelse för de urval och ställningstaganden som ligger bakom texten i kursplanen. Materialet beskriver också hur det centrala innehållet utvecklas över årskurserna och vad lärare kan fokusera på när de gör bedömningar i relation till betygskriterierna.

Formuleringar som är hämtade direkt från kursplanen är genomgående kursiverade i texten.

Om skolämnet engelska och den gemensamma europeiska referensramen för språk

De svenska kurs- och ämnesplanerna i engelska, moderna språk och teckenspråk för hörande har alla en knytning till Gemensam europeisk referensram för språk (GERS)¹. Den är utarbetad av Europarådet och är en detaljerad beskrivning av vad en person behöver lära sig för att kunna kommunicera på ett annat språk än sitt förstaspråk. Den är avsedd att användas som utgångspunkt vid utveckling av styrdokument, examensprov och läromedel i språk i Europa. De svenska kurs- och ämnesplanerna i engelska, moderna språk och teckenspråk för hörande ger uttryck för den kommunikativa och handlingsorienterade språksyn som beskrivs i GERS. Det innebär att kursplanerna är uppbyggda kring språkhandlingar som eleverna ska tillägna sig, snarare än kring de byggstenar som bygger upp språkhandlingarna. I kursplanerna används också delar av GERS terminologi.

Kursplanerna i engelska för grundskolan, specialskolan och sameskolan är knutna även till nivåbeskrivningar i GERS. Detta gäller inte för kursplanen i engelska för anpassade grundskolan, där betygskriterierna är annorlunda utformade. Däremot följer kursplanen samma struktur som grundskolans kursplan och använder samma terminologi.

¹ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers>

Kommentarer till kursplanens syfte

Syftestexten riktar sig till läraren och beskriver de övergripande målsättningar som ska gälla för undervisningen i det aktuella ämnet. Syftet är därför en viktig del när lärare planerar och genomför undervisningen. Syftestexten avslutas med ett antal långsiktiga mål som avgränsar de delar av syftet som ligger till grund för betygskriterierna.

Att skapa delaktighet

Att elever upplever delaktighet är avgörande för lärandet, utvecklingen och deras möjligheter att vara aktiva medborgare. Erfarenheter visar att elever i anpassade grundskolan riskerar att möta olika hinder för delaktighet i skolan och samhället i stort.² Undervisningen i anpassade grundskolan har därför en viktig uppgift i att ge eleverna förutsättningar att vara delaktiga i gemensamt lärande, olika undervisningssituationer, kamratgemenskapen samt i vardagens aktiviteter och samhällslivet.

Eleverna behöver olika mycket stöd. För att skapa förutsättningar för elevernas delaktighet måste stödet anpassas så att vuxnas omsorg inte inkräktar på elevernas autonomi och begränsar deras aktiva deltagande i undervisningen. För att kunna delta i undervisningen och få möjligheter att utvecklas mot skolans mål behöver eleverna också en miljö där omgivningen anpassar redskapen och kommunikationen efter elevernas förutsättningar.

Det finns flera aspekter av delaktighet som är viktiga i undervisningen. Tre av dessa handlar om att eleverna ska få utveckla sitt språk, uppleva engagemang och utveckla autonomi. Syftestexten i engelska lyfter fram hur undervisningen i ämnet ska bidra till att utveckla dessa aspekter av delaktighet.

Språket är ett redskap för att tänka, kommunicera och lära och är i sig en central aspekt av delaktighet. Kursplanens formulering om ett ämnesinnehåll som sätts i relation till elevernas egna erfarenheter, livsvillkor och intressen har koppling till aspekten engagemang. Att utveckla tilltro till sin språkförmåga har koppling till aspekten autonomi.

Avsnitten nedan följer syftestextens disposition, och de olika aspekterna av delaktighet kommenteras närmare i sitt sammanhang.

Tänka, kommunicera och lära

Den inledande texten i kursplanen ger svar på frågan om varför engelska finns som ämne i skolan. Den första meningen, *språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära*, är gemensam för alla språkämnen. På det

² Se exempelvis Myndigheten för delaktighet. (2020). *Begränsade livsval – situationen för personer med intellektuell funktionsnedsättning*.

viset betonar kursplanen att syftet med att lära sig språk är detsamma oavsett vilket språk det gäller.

Kursplanen i engelska tecknar konturerna av ett ämne som är viktigt för att eleverna framgångsrikt ska kunna delta i en värld med många internationella kontaktytor. Engelska språket och kulturyttringar från olika delar av den engelskspråkiga världen finns överallt i det svenska samhället. Engelska är också det viktigaste kommunikations- och informationsspråket i många olika miljöer och sammanhang och används inom så skilda områden som politik, ekonomi, musik och underhållning.

Ämnet engelska ger en bakgrund till, och ett vidare perspektiv på, de samhälls- och kulturyttringar som eleverna är omgivna av och skapar möjligheter för dem att se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang. Att förmedla ett sådant internationellt perspektiv till eleverna ingår i skolans uppdrag och finns inskrivet i läroplanen.

Att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang, och att delta i internationellt studie- och arbetsliv, kan främja den personliga utvecklingen. Ämnet är också viktigt ur ett medborgerligt perspektiv, eftersom det ger ökade möjligheter att ta del av olika informations- och kunskapskällor och sociala medier även på engelska. Goda kunskaper i engelska ger eleverna ökade möjligheter att ta del av information från EU och andra internationella organisationer.

Tilltro till sin förmåga

Ett av huvudsyftena med undervisningen i ämnet engelska är att eleverna ska utveckla *tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften*. Motivet till detta syfte är vetskapen om att ett gott självförtroende är grundläggande för att våga delta språkligt i olika situationer och sammanhang. Det kan vara allt från samtal om musik på engelska till att delta i internationell kommunikation. Med tilltro till sin förmåga att kommunicera på engelska kan eleverna möta nya människor och lära känna nya platser och lämna invanda språkliga miljöer. Att ha strategier för att kompensera när språket inte riktigt räcker till kan bidra till att man känner sig trygg att kommunicera i olika situationer.

Eleverna ska i sin språkundervisning få möjlighet att utveckla sin *flerspråkighet*, det vill säga en kommunikativ kompetens där alla språkkunskaper och språkerfarenheter ingår, och där språken är förbundna med och påverkar varandra. I olika situationer kan eleven på ett flexibelt sätt använda delar av denna kompetens för att effektivt kommunicera med en samtalspartner. Elevernas flerspråkighet är en tillgång för såväl den enskilda eleven som undervisningen i stort. Eleverna ska få tillfälle att reflektera över vilka språkkunskaper de redan har och pröva hur de kan användas när de lär sig nya språk. Undervisningen ska stödja eleverna att bygga broar mellan språken.

Genom interkulturella erfarenheter och möten utvecklas individens sociokulturella kunskaper, det vill säga kunskaper om vad som är accepterade koder och värderingar i andra kulturer. Detta kan på sikt leda till förståelse för olika kulturer och interkulturell medvetenhet. Språkkunskaper kan på så vis bli viktiga för elevernas syn på värdegrundsfrågor.

Allsidig kommunikativ förmåga

Undervisningen i ämnet engelska ska ge eleverna möjlighet att utveckla *en allsidig kommunikativ förmåga*. I en sådan förmåga ingår såväl sociala som interkulturella och språkliga aspekter.

I en social och interkulturell förmåga ingår att så långt som möjligt känna till och använda de kulturella koder och det språkbruk som behövs för att kunna kommunicera i olika situationer. Det kan handla om ordval, språkmarkörer för artighet, hur jag inleder ett mejl, hur jag uppträder i olika sammanhang eller tackar och säger nej.

Egna erfarenheter

När man börjar studera språk och språkområden väcker det ofta frågor om de egna livsvillkoren och det egna samhället jämfört med målspråkets. Syftet att *sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen* handlar om att eleverna ska få reflektera över skillnader och likheter mellan egna erfarenheter och förhållanden i och på områden där engelska används. När undervisningen knyts till elevernas förkunskaper, erfarenheter och behov skapas meningsfulla och funktionella sammanhang. Man brukar tala om elevens förförståelse.

Kulturella och sociala förhållanden

Ett centralt syfte med undervisningen i ämnet engelska är att eleverna ska få kunskaper om och *förståelse av olika livsvillkor samt kulturella och sociala förhållanden i områden och i sammanhang där engelska används*. Sådana kunskaper gör det möjligt för eleverna att förstå nyanser och referenser i språket till exempel i möten med människor eller i litteratur och film.

Begreppet kultur har en mycket vid betydelse i kursplanen. Det gäller alltså inte bara att eleverna behöver kunskaper om kultur i traditionell bemärkelse som litteratur eller konst. Kursplanens användning av kulturbegreppet innefattar också kulturtraditioner, värderingar och centrala begrepp i olika grupper och sociala sammanhang där språket används. Det handlar om att kunna se och förstå mönster, men samtidigt undvika kollektiva stereotyper.

Genom att eleverna får veta mer om livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika delar av världen där engelska används, får de möjlighet att

reflektera över likheter och skillnader i språkområdena, utan att för den skull direkt värdera dem. På det sättet finns det en central koppling mellan värdegrundsfrågor och undervisningen i ämnet engelska.

Att kursplanen använder uttrycket kulturella och sociala förhållanden i områden och *i sammanhang där engelska används* i stället för länder, kan ses mot bakgrund av engelskans ökande närvaro i allt fler sammanhang, även digitala. Språkområden sammanfaller inte heller alltid med nationsgränser. Språk ska ses i ett socialt perspektiv – det är tillsammans med andra människor det används och lärs.

Hjälpmedel för lärande

För att stödja och utveckla elevernas lärande är det centralt att undervisningen ger dem förutsättningar att *använda olika verktyg för lärande, förståelse, skapande och kommunikation*. Genom att eleverna tränar på att använda olika medier och digitala verktyg i språkundervisningen får de tillgång till ett inflöde av levande och dynamiskt språk att bearbeta och tillägna sig. De får då också en kanal för att uttrycka sig på ett kreativt sätt. På så sätt kan elevernas språk utvecklas i ett autentiskt och omedelbart sammanhang.

Intresse för språk och kulturer samt nytta med språkkunskaper

Litteratur och kunskaper om historia och levnadsvillkor i olika samhällen och områden kan ge eleverna nycklar till att förstå språket. En viktig uppgift för undervisningen i ämnet engelska blir därför att *stimulera elevernas intresse för språk och kulturer*. Kunskaper om omvärlden och kultur i vid bemärkelse inom områden där språket används bidrar tillsammans med kunskaperna i engelska till att ge eleverna nya perspektiv.

Ett syfte med undervisningen i ämnet engelska är också att skapa insikt om *nyttan av språkkunskaper*. Vi lever i en globaliserad och digitaliserad värld och engelskan intar en särställning. Den omger oss i vardagen och används inom i stort sett alla områden: privat, i samhället, i olika medier, i arbetslivet och i studiemiljöer, nationellt och internationellt. Flera internationella rapporter pekar på behovet av bättre språkkunskaper inom EU. Det är därför angeläget för skolan att skapa motivation för elever i svensk skola att studera språk.

Kursplanens långsiktiga mål

Kursplanens syftestext avslutas med ett antal långsiktiga mål. Dessa är avgränsade till de delar av syftet som ligger till grund för betygskriterierna. De långsiktiga målen innehåller inte sådant som elevernas socioemotionella utveckling, värderingar, beteenden eller intresse för ämnet. Dessa områden är viktiga när lärarna planerar, genomför och utvärderar sin egen undervisning, men ska inte vara underlag för bedömning och betygssättning.

De långsiktiga målen i ämnet engelska är

- *förståelse av engelska i tal och skrift,*
- *förmåga att formulera sig och kommunicera på engelska i tal och skrift, och*
- *förståelse av förhållanden i olika sammanhang och områden där engelska används.*

Kommentarer till kursplanens centrala innehåll

Det centrala innehållet i kursplanen anger vilket obligatoriskt innehåll som ska behandlas i undervisningen. Det är uppdelat i kunskapsområden som i sin tur består av ett antal innehållspunkter. Dessa ska uppfattas som byggstenar som kan kombineras på olika sätt och väga olika tungt i undervisningen. I planeringen kan de enskilda punkterna i det centrala innehållet kräva olika mycket utrymme i undervisningen, beroende på vad de omfattar och på elevgruppens behov och förutsättningar. Kunskapsområdena bör alltså inte ses som separata arbetsområden för undervisningen, utan kan kombineras på de sätt som läraren bedömer som mest lämpligt för att uppnå syftet med undervisningen för elevgruppen.

Exempel i innehållet

I det centrala innehållet förekommer vissa exempel. De förtydligar innehållets inriktning, men är inte uttryck för att de bör prioriteras framför andra alternativ. Till exempel anges i årskurserna 4–6 att eleverna ska möta innehållet *ord i närmiljön, till exempel på skyltar och i reklam*. Det innebär att *ord i närmiljön* är obligatoriskt innehåll under årskurserna 4–6, men undervisningen kan lika gärna som att behandla skyltar och reklam ta upp ord från andra texttyper.

Innehållet i ämnet engelska

Texten som följer kommenterar det centrala innehållet med utgångspunkt i de fyra kunskapsområdena ”Kommunikationens innehåll”, ”Lyssna och läsa – reception” och ”Tala och samtala – muntlig produktion och interaktion”, ”Skriva – skriftlig produktion och interaktion”. Dessa fyra kunskapsområden sammanfattar ämnets innehållsliga kärna

Indelningen har sin grund i den tidigare nämnda gemensamma europeiska referensramen för språk, GERS. I denna syns den kommunikativa språkliga kompetensen hos den som studerar språk i olika språkliga aktiviteter. Av dessa används i kursplanen reception, produktion och interaktion. Var och en av dessa aktiviteter kan förekomma i muntlig och skriftlig form.

Det finns en tydlig tanke bakom ordningsföljden mellan delarna i ämnets centrala innehåll: ”Kommunikationens innehåll” anger vad eleverna läser om, lyssnar till, skriver om samt talar och samtalar om. Det är alltså ett slags generalinstruktion till ”Reception” och ”Produktion och interaktion”.

Reception, det vill säga förmågan att förstå och tolka det man läser eller lyssnar till, är nödvändig för att kunna interagera och själv producera något. Det som eleverna läser och lyssnar till är ofta mer omfattande och har en högre

svårighetsgrad än det som de själva producerar eller interagerar kring. Därför ligger innehållet som handlar om reception före det som handlar om produktion och interaktion.

Kommunikationens innehåll

I det här kunskapsområdet anges de innehållsområden³ och sammanhang som eleverna ska få lyssna till, samtala om, skriva om och läsa om. I praktiken kommer kunskapsområdena ”Reception” och ”Produktion och interaktion” att integreras i detta kunskapsområde.

Intressen, personer och platser

Generellt är det betydelsefullt att eleverna kan relatera det som behandlas i undervisningen till sin egen verklighet. Förförståelse i någon form har stor betydelse för hur man tillägnar sig det språkliga inflödet. Därför ska eleverna lyssna till, samtala om, skriva om och läsa om *innehållsområden som är välbekanta* för dem. I högstadiet tillkommer innehållsområden som är *aktuella*.

I lågstadiet ska undervisningen behandla närliggande ämnen som *vardagliga och elevnära situationer samt personer och platser*. Det kan handla om det som finns runt eleverna: familjen, kamrater, skolgården. I mellanstadiet och högstadiet byggs innehållet på med *intressen*. Progressionen kan bestå i att platser och personer som man kommunicerar kring blir mer avlägsna, såväl fysiskt som i förhållande till elevernas erfarenheter.

Många elever, inte minst i tonåren, upplever det som angeläget att få samtala om frågor av mer personlig karaktär. Därför ska undervisningen i högstadiet behandla *åsikter, känslor och erfarenheter*.

Vardagsliv och levnadssätt

Kunskaper om hur människor lever i områden där engelska används har stor betydelse för att eleverna ska kunna delta i samtal och annan kommunikation. I lågstadiet ligger fokus i kommunikationen på *vardagsliv i något område där engelska används*. Det kan vara konkreta företeelser som lekar, fritidsaktiviteter eller musik. I mellanstadiet utvidgas innehållet till att omfatta även *levnadssätt*. Utökas gör också bredden av sammanhang och områden: *några* blir *olika* i högstadiet.

Lyssna och läsa – reception

Det här kunskapsområdet handlar om hur man förstår och tolkar det man läser eller lyssnar till. I kursplanen för ämnet engelska används begreppet text på ett traditionellt och avgränsat sätt för att beteckna något som är skrivet för att läsas

³ I motsvarande kursplaner för grundskolan och gymnasieskolan används termen *ämneshområden*. I anpassade grundskolan används med samma betydelse i stället termen *innehållsområden* för att undvika sammanblandning med anpassade grundskolans organisation i ämnen och ämneshområden.

på papper eller digitalt. Kursplanen skiljer därför på talat språk och texter. Denna användning av textbegreppet motiveras av att beskrivningarna på så sätt blir tydligare.

Talat språk och texter

I lågstadiet lyfts *tydligt talad engelska och enkla texter som är kontaktskapande, från olika medier* fram som centralt innehåll. Kontaktskapande kan exempelvis innebära förfrågningar, chatt eller andra former av samtal som sker mellan människor direkt eller via digitala medier. I mellanstadiet utökas innehållet med *instruerande och beskrivande språk*. I högstadiet även *informerande*. Att materialet som används i undervisningen hämtas från olika medier, såväl digitala som andra, är viktigt för variationens och omfattningens skull. Engelska som är tydligt talad kan till exempel även framföras av personer som inte har språket som förstaspråk. I många fall kan *illustrationer* vara ett gott stöd när nya texter ska introduceras, förstås eller tolkas.

Dialoger, samtal och meddelanden

Den muntliga receptionen, det vill säga hörförståelsen, sker i lågstadiet i form av *enkla, muntliga dialoger och samtal*. Med dialoger menas i detta sammanhang kortare, illustrativa interaktioner avsedda att lyfta fram nya ord- och frasområden. Ofta kan dessa dialoger varieras genom att enstaka ord byts ut. Progressionen består i att det som eleverna lyssnar till blir allt mer varierat, och i mellanstadiet tillkommer den skriftliga receptionen i *dialoger och samtal*. I högstadiet innebär *olika slags samtal* en större variation och komplexitet i receptionen. Samtal erbjuder goda möjligheter att utifrån elevernas förutsättningar arbeta med olika sätt för att förstå ord, fraser eller sammanhang även där innehållet inte är helt förutsägbart.

Muntliga och skriftliga meddelanden är centralt innehåll i högstadiet. Meddelanden kan ha mycket skiftande innehåll, men vanligen är språket enkelt och budskapen kortfattade och av vardaglig karaktär.

Sakprosa och skönlitteratur

Med genre menas en typ av framställning som kännetecknas av en viss uppsättning stildrag eller innehållsliga faktorer och som ofta har en speciell användning. Matrecept, bloggar, poddar, romantiska komedier och tecknade serier är några exempel på genrer. Kursplanen i ämnet engelska betonar, utan att begreppet genre nämns, betydelsen av att eleverna får möta olika typer av framställningar.

Såväl sakprosa som skönlitterära texter ingår så småningom i det centrala innehållet i ämnet engelska. I mellanstadiet ska eleverna få möta sakprosa i *tydligt talad engelska och enkla texter som är instruerande och beskrivande* och i högstadiet även *informerande*. Med innehållet *ord i närmiljön* i låg- och mellanstadiet vill kursplanen betona vikten av att eleverna ser omvärlden som en resurs och möjlighet i sin språkutveckling. I de lägre årskurserna ska eleverna i

huvudsak möta engelska i talad form. Detta är ett ställningstagande mot bakgrund av forskningsresultat som pekar på att de metodiska principerna ”höra-göra” och ”lyssna-förstå-imitera-tala” är de mest verkningsfulla för att ge yngre elever tilltro till sin förmåga att använda språket. Inte minst är detta centralt för elever med läs- och skrivsvårigheter.

De skönlitterära texterna och inslagen finns i form av *berättelser* som till en början presenteras i dramatiserad form och från mellanstadiet även i skrift. Det centrala här är att eleverna ges ordentligt utrymme att bredda sin repertoar. *Sånger och ramsor* som är ett centralt innehåll i låg- och mellanstadiet kan bland annat skapa större medvetenhet om språkljud och rytm, underlätta inläring av ord och fraser, ge inblickar i engelsktalande kultur samt motivera genom en naturlig anknytning till elevernas intressen.

Tala och samtala – muntlig produktion och interaktion

I det här kunskapsområdet uttrycks, med några små modifieringar, samma genrer som under ”Lyssna och läsa – reception”. Tanken är att eleverna även ska få tillfälle att skapa olika typer av framställningar i sin produktion och interaktion, och att de med stigande språklig förmåga ska få arbeta mer medvetet med muntliga framställningar.

Det som är *enkla samtal för kontakt* i lågstadiet övergår i *samtal för kontakt och kommunikation* i mellan- och högstadiet. Förmågan att förstå och uttrycka sig i kommunikativa situationer ska alltså utvecklas redan från början inom ramen för den funktionella och kommunikativa språksynen.

Undervisningen ska sammantaget i de olika årskurserna behandla *sånger, ramsor, dramatiseringar, beskrivningar, presentationer* och i högstadiet även *framställningar som är berättande och informerande*. Förmågan att uttrycka sig och kommunicera för olika syften byggs upp i samband med att eleverna möter talat och skrivet språk på olika sätt och i olika sammanhang. Elevernas produktion och interaktion utvecklas från det enkla muntliga till att innehålla en allt bredare repertoar av samtalsämnen och situationer för kommunikation. I *dramatiseringar och rollspel* kan eleverna i högstadiet förbereda interaktion i mer autentiska situationer och använda olika sätt att upprätthålla samtal eller be om förtydliganden.

Skriva – skriftlig produktion och interaktion

Att producera skriftlig engelska gör det möjligt för eleven att hantera flera olika situationer där engelska används. Digital interaktion kan erbjuda flera möjligheter till kontakt och kommunikation. Även om mycket av kommunikationen kan föras muntligt så vidgas möjligheterna om eleven även kan uttrycka sig i skrift.

Tal och skrivande utvecklas ofta parallellt, men den skriftliga förmågan är i många fall mer krävande. Därför är det centrala innehållet begränsat till *enkla ord* eller *ord och enkla fraser* i låg- och mellanstadiet. I högstadiet utvidgas innehållet till att även omfatta *meddelanden* och *beskrivningar*. Det öppnar för eleverna att lite mer fritt kombinera ord och fraser till mer sammanhängande text. För elever som har goda förutsättningar att uttrycka sig i skrift kan skrivande på engelska vara ett effektivt sätt att lära sig och befästa språket.

Kommentarer till kursplanens betygskriterier

Betygskriteriernas uppgift är att fungera som måttstock för bedömning av elevens kunskaper. Betygskriterierna behöver läsas och tolkas i relation till syftet, det centrala innehållet och den undervisning som har bedrivits.

Läraren använder betygskriterierna för att bedöma elevens kunskapsutveckling inom ämnet. Det kan vara skriftliga omdömen i den individuella utvecklingsplanen (IUP:n) som görs en gång per år i anslutning till ett utvecklingssamtal. På så sätt får läraren underlag för att avgöra om eleven behöver ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för undervisningen eller ges särskilt stöd. Det kan också vara ett underlag för att säkerställa att eleven får tillräckliga utmaningar för att nå så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Att ge ett omdöme innebär att läraren värderar de kunskaper eleven hittills har inhämtat i ämnet, utifrån vad undervisningen har gett eleven förutsättningar att utveckla i förhållande till betygskriterierna.

Om en elev eller vårdnadshavare begär betyg kan detta ersätta omdömen i årskurserna 6–9. Oavsett om läraren formulerar omdömen eller sätter betyg utgår läraren från betygskriterierna.

Betygskriterier i årskurser där betyg kan sättas

I den sammantagna bedömningen vid betygssättningen fäster läraren större vikt vid sådana kunskaper som betonas i syftet eller som kan kopplas till många eller omfångsrika punkter i det centrala innehållet. Läraren fäster också större vikt vid sådant som undervisningen har fokuserat på och där eleven fått möjlighet att fördjupa sina kunskaper. Det innehållsliga sammanhanget är viktigt då de val läraren gör i undervisningen har betydelse för vad som blir möjligt för eleven att lära sig och därmed vad som blir relevant att bedöma. Detta är skälet till att betygskriterierna måste läsas och tolkas i relation till syftet, det centrala innehållet och den undervisning som har bedrivits.

För att betygskriterierna ska fungera som ett användbart verktyg för en sammantagen bedömning är de formulerade på ett övergripande sätt. På så vis ger de läraren möjligheter att göra en allsidig bedömning utifrån ett brett och varierat underlag som lämnat utrymme för eleven att visa sina kunskaper på olika sätt. Under terminen görs också avstämningar i förhållande till betygskriterierna för att sammanfatta och dokumentera det kunnande eleven har visat. Dessa avstämningar kan även ligga till grund för omdömen i den skriftliga individuella utvecklingsplanen. Sådana avstämningar är också ett sätt för läraren att säkerställa att det finns ett brett och varierat underlag vid tiden för betygssättning i de fall en elev eller vårdnadshavare begär detta.

Lärarens uppgift är att sätta det betyg som sammantaget motsvarar elevens kunskaper genom att hitta den bästa överensstämmelsen mellan betygsunderlaget och betygskriterierna. En sammantagen bedömning handlar om att läraren analyserar både hur elevens kunskaper förhåller sig till betygskriteriernas delar och vilket betyg som helheten indikerar. För att få en bild av den sammantagna nivån på elevens kunskaper är tyngdpunkterna i ämnet vägledande. Läs mer om sammantagen bedömning vid betygssättning i Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om betyg och provning.

Progressionen i betygskriterierna

Betygskriterierna i årskurs 6 och 9 liknar i stor utsträckning varandra. Men när läraren tolkar betygskriterierna i relation till kursplanen och undervisningen blir det tydligt att progressionen bärs av det centrala innehållet. Detta skiljer sig åt mellan olika stadier genom att det konkreta undervisningsinnehållet blir mer komplext i högstadiet.

Medverka och bidra i betygskriterierna

I betygskriterierna är *medverka* och *bidra* nyckelbegrepp som endast återfinns på E-nivå, oavsett årskurs och ämne. Begreppen är tänkta att ange en konstaterad aktiv medverkan och ett konstaterat aktivt bidrag av eleven. Till exempel står det i betygskriterierna för engelska att eleven *medverkar i att formulera sig enkelt med ord och fraser*. Här behöver läraren avgöra vad som krävs för att kunna konstatera att eleven har medverkat respektive bidragit. Det behövs också kunskap och kännedom om varje enskild elev för att kunna avgöra när eleven medverkar eller bidrar.

Betygskriterierna i ämnet engelska

Betygskriterierna är indelade i tre respektive fyra stycken:

- Det första stycket utgår från det första långsiktiga målet och handlar om läs- och hörförståelse.
- Det andra stycket utgår från det andra långsiktiga målet och handlar om muntlig och skriftlig framställning.
- Det tredje stycket utgår från det andra långsiktiga målet och handlar om interaktion.
- Det fjärde stycket finns endast i årskurs 9 och utgår från det tredje långsiktiga målet och handlar om förståelse av förhållanden där språket används.

Förstå talat språk och texter

Betygskriteriernas första stycke är avsett att rikta lärarens bedömningsfokus mot elevens receptiva förmåga, det vill säga förståelse av målspråket i tal och skrift. Orden *lyssnar* och *läsa/läser* avser att tydliggöra utgångspunkten för bedömning av receptiv förmåga i engelska. För nybörjare i språket torde betoningen naturligt

ligga på förståelse av den bokstavliga betydelsen. I takt med att eleven vidgar sin språkliga repertoar ökar behoven av att tolka innebörder i språket.

De värdeord som beskriver hur god elevens förståelse är uttrycker både kvantitet och kvalitet. Detta beskrivs med värdeord som *vanliga, enkla ord och enkla fraser, huvudsakligt innehåll* eller *tydliga detaljer*. Vid bedömningen kan läraren vara betjänt av att själv identifiera vilken svårighetsgrad det språk har som eleverna lyssnar till eller läser, till exempel om ord och fraser kan anses enkla och vilken hjälp eleven får av kontexten när hen lyssnar eller läser.

Muntliga och skriftliga framställningar samt interaktion

De andra och tredje styckena i betygsriterierna beskriver elevens förmåga att kommunicera i tal och skrift.

I det andra stycket riktas uppmärksamheten mot kommunikationens produktiva delar. Dessa kallas i betygsriterierna för *framställningar*. En framställning kännetecknas av att eleven formulerar sig till en eller flera personer och att det finns eller har funnits möjlighet för eleven att tänka igenom språk och innehåll. Uttrycket *formulerar sig* är avsett att i någon mån förstärka intrycket av just möjligheten att tänka efter. Muntliga framställningar förekommer både som en del av samtal och i form av anföranden.

I styckets två meningar framgår att muntliga framställningar och viss skriftlig produktion ska ingå i underlaget vid betygssättning. De muntliga framställningarna ska i högstadiet vara *av olika slag*. De olika slagen framgår av det centrala innehållet. *Olika slag* kan även handla om hur framställningarna har tillkommit, till exempel i vilken mån eleven haft möjlighet att förbereda sig och om framställningarna har producerats vid ett enstaka tillfälle eller om de har genomgått bearbetning.

I det tredje stycket beskrivs de kvaliteter som är särskilt relevanta vid bedömning av kommunikationens interaktiva delar.

Interaktion kännetecknas av att en elev växlar mellan produktion och reception i samspel med en eller flera andra personer. Eleven behöver också vara beredd på att ta emot och bemöta reaktioner på det som eleven själv uttryckt. I betygsriterierna används formuleringen *uttrycker sig* som i någon mån är avsedd att spegla den relativa grad av spontanitet som detta innebär.

Nedan följer en översikt av vilka kvaliteter de andra och tredje styckena omfattar och vilken terminologi som används.

Språkets omfång och bredd

Ordet *enkelt* avser att rikta uppmärksamheten mot språkets sammantagna omfång och bredd. Med detta avses elevens val av ord och uttryck, strukturer samt språkets innehållsliga djup och bredd.

Språkets precision

Värdeorden *i huvudsak begripligt* och *begripligt* uttrycker hur tydligt och klart eleven kan förmedla något till andra och står i relation till uppgifternas svårighetsgrad. I bedömningen kan läraren beakta i vilken grad det innehållsliga sammanhanget och elevens val av ord, uttryck och strukturer bidrar till tydlighet. Läraren kan även väga in hur oklarheter och fel påverkar begripligheten och hur uttalet påverkar möjligheten att följa och ta till sig innehållet. Språklig korrekthet nämns dock inte uttryckligen. Detta har att göra med att det centrala i bedömningen är att synliggöra vad eleven kan snarare än vad eleven inte kan. Avsikten är att undvika en bedömning som handlar om hur många fel eleven får göra för ett visst betyg.

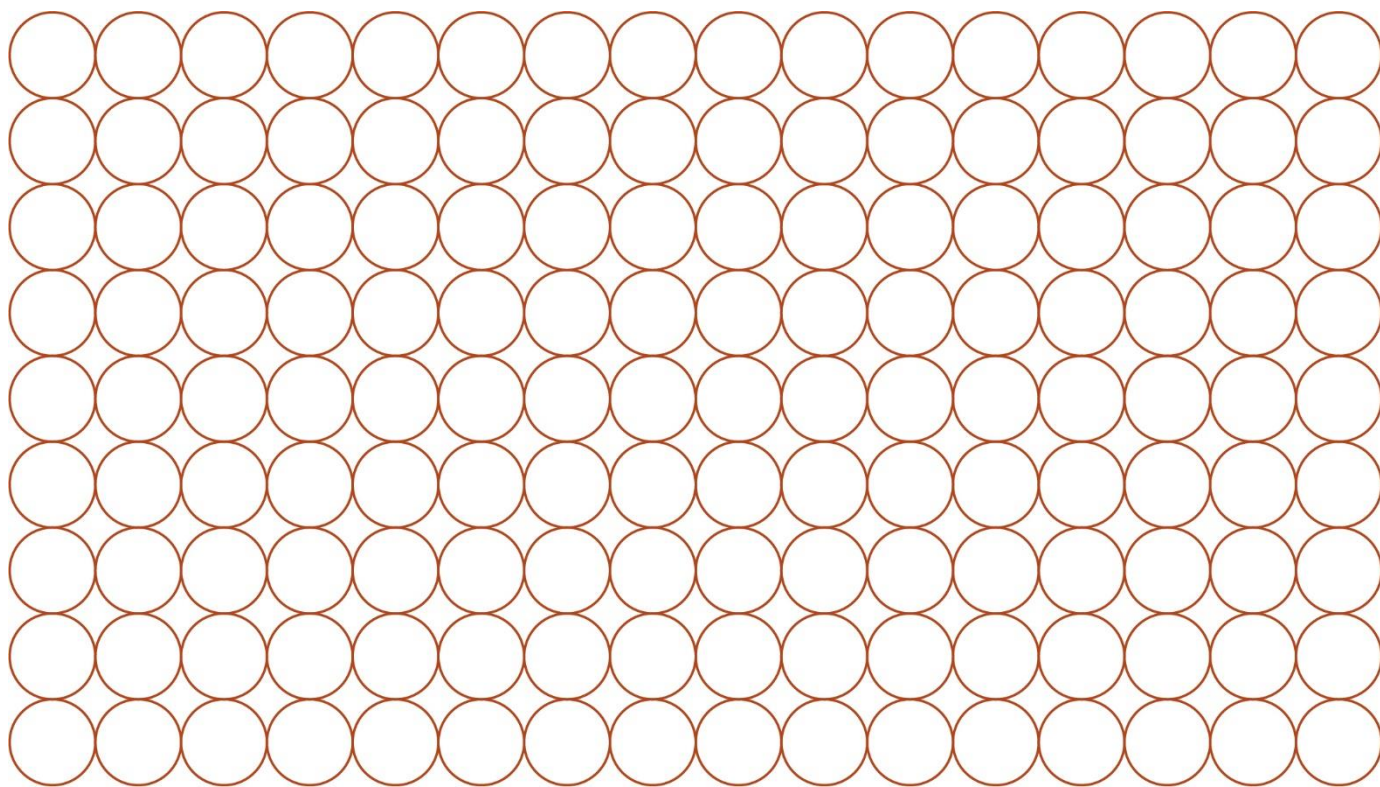
Textbindning och struktur

I styckena om framställningar och interaktion ryms även en bedömning av i vilken grad eleven kan formulera sig sammanhängande. Detta uttrycks med hjälp av orden *med ord och fraser* och för framställningar och betyget A i årskurs 9 med värdeordet *meningar*. I bedömningen kan läraren beakta hur väl eleven knyter samman ord, fraser och meningar för att skapa ett innehållsligt sammanhang.

Förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används

Förståelse av förhållanden i olika sammanhang och områden där engelska används är en central del av undervisningen i ämnet under alla årskurser, men ingår i betygsgradierna först i årskurs 9. Ordet *förhållanden* syftar på innehållet i den sista punkten i kommunikationens innehåll.

Eleven ska (bidra till att) *kommentera* på målspråket. Avsikten med att på så sätt begränsa uttrycken för förståelse är att undvika intrycket av att det främst handlar om att redovisa fakta. De värdeord som används är *på ett mycket enkelt sätt* och *på ett enkelt sätt*. Dessa värdeord är valda för att spegla den begränsning för eleven som uttrycket *på målspråket* innebär. Såväl muntliga som skriftliga underlag kan ligga till grund för bedömningen.

Skolverket

www.skolverket.se